

SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ :

**A. Vehbi
VAKKASOĞLU**

İDARE MÜDÜRÜ :

İSMAİL L. ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	İSLAM MEDENİYETİ
FETİH ve FÂTİH	N. Sami BANARLI
FÂTİHİ YETİŞTİREN MUHİT	Prof. Dr. B. N. ŞEHİSÜVAROĞLU
İSTANBULUN FETHİ	Tahsin ÜNAL
FETİH (Şiir)	A. Nihat ASYA
AYASOFYA	N. Fazıl KISAKÜREK
FETHİN MÂNASI	Prof. Dr. Süheyl ÜNVİER
FETİH BİBLİYOGRAFYASI ...	Dr. M. C. Şehabeddin TEKİNDAG
RUM MAYASI	Prof. Dr. M. Şekip TUNÇ
FÂTİH'İN GAYESİ	Yük. Müh. Ömer KIRAZOĞLU
FÂTİH'E (Şiir)	Doç. Dr. M. Nihat ÇETİN
FETİH'İN 515. YILI	Prof. Dr. Z. Fahri FİNDİKOĞLU
İSTANBUL'UN FETHİ (Şiir) ...	Süleyman Arif EMRE
VE 29 MAYIS	Ali Himmet BERKİ
ŞAİR FÂTİH	Prof. Dr. F. Kadri TEMURTAŞ
AYASOFYA, NE KADAR SA- BİRLİSİN	Sezal KARAKOÇ
FÂTİHİ ANLAMAK	Sabri AKDENİZ
FETİH (Şiir)	Kenan SEYİTHANOĞLU
EDİRNE KAPI	Hasan ÖZÖNDER
ÇEHRESİ DEĞİŞEN ŞEHİR VEDÂ	E. Hakkı AYVERDİ
SUALLERE CEVAPLAR	T. Sıtkı BALCI
TIYATRO FESTİVALİ	Gazi MERT
FETİH (Şiir)	Hilmi KURFULUS
FETİH HİLÂLİNİN ZAFERİ FÂTİH SULTAN MEHMED'E (Şiir)	A. Nihat ASYA
İSTANBUL'UN KURULUŞU ...	İ. Semahaddin CEM
	Hayrünisa ÇİĞDEM
	Prof. Dr. M. Halil YINANC

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.I.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet KARAMAN
Kayseri: T.I.E.T.F. İkinci Başkanı : İ. N. NURSAĞAN
Konya : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Ahmet FİDAN
İzmir : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Orhan ÇETİN

TEKNİK KADRO

Dış Münaşebetler : Mahmut ÖZTÜRK
Sekreter : Ressayam :
Erdoğan ATAĞ Gürbüz AZAK
Dizgi ve Baskı : T A N M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 10
Basıldığı Tarih : 29 Mayıs 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.

Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.

Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kapak: 2 renk 2.500 TL.

Tek renk 2.000 TL.

İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.

Tek renk 1.000 TL.

Renkli ilân sahifesi :

Tamamı : 1.200 TL.

1/2 : 750 TL.

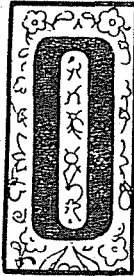
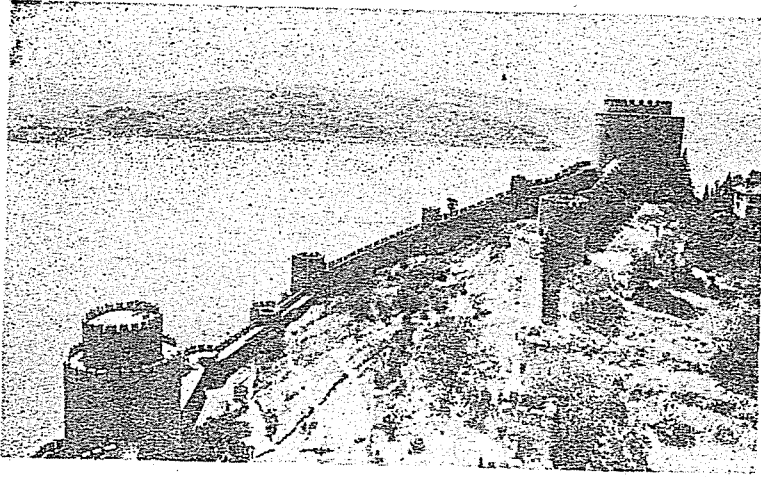
1/4 : 400 TL.

1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'hoz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmıyın iade edilmez.

İstanbul'un Fethi

TAHSİN ÜNAL

OSMANLILARDAN önce 13 [1], Osmanlılar tarafından da, 1391 - 1396, 1397 - 1401: Yıldırım Bayezit, 1401 - 1411: Musa Çelebi, 1421 - 1422: II. Murad, 1453 de de II. Mehmed tarafından olmak üzere 5 defa yapılan muhasaraların sebepleri şunlardır:

1 — Ekonomik sebep: İstanbul'un, hinterlandi pek geniş olan kara ve deniz ticaret yollarının düğümlendiği bir yerde bulunmasıdır.

2 — Askerî Sebep: İstanbul'un, Kara ve Deniz askeri yollarının bir düğüm noktasında bulunmasıdır.

3 — Siyasi Sebep: a - Anadolu ve Rumelide genişlemiş olan Osmanlıların, orta yerde kalmış olan İstanbul'u almak zorunluluğunu hissetmeleri. Toprak birliğini kurmak, mülkün idaresindeki, Anadolu'dan Rumeli'ye, Rumeli'den Anadolu'ya askeri geçişlerdeki zorlukları, şehrin alınmasını icabettiriyordu.

b - Bizans devleti de buna adeta çanak tutuyordu. Osmanlılar, Anadolu veya Rumeli sınırlarında savaşırken Bizans imparatorları bazan Şehzadelerle, bazan Osmanlıların düşmanları-

le birleşerek geride bir tehlike oluyorlardı. Bazan da papa vasıtasıyla üzerimize haçlı seferleri tertib ediyorlardı. İşte bu fitne ocağının da söndürülmesi icabediyordu.

4 — Dinî Sebeb: Hz. Peygamberimiz bir Hâdisinde İstanbul'un alınacağını müjdeliyor ve şehri zaptederek kumandan ve askerleri methediyordu[2].

5 — Tarihi Sebeb: Bunu, hem II. Mehmed'e gelinceye kadar şehri muhasara etmiş olmalarıyla, hem de Osman Gazi'nin oğlu Orhan beye "İstanbul'u ağ, gülzar eyle" diye vasiyet etmiş olduğundan bir ata vasiyeti olarak izah etmek mümkündür.

6 — Bizans'a iltica etmiş olan mülteci Şehzade Orhan Çelebi meselesi çıbanın başını koparan zahiri sebep oldu.

II — Şimdiye kadar alınamamasının sebebi :

1 — Kalın surları yıkacak büyük çaplı topların icad edilmiş olması,

2 — Muhasara âletlerinin noksanlığı ve kifayetsizliği,

3 — Şehri deniz tarafından da kuşatacak donanmanın olmaması veya kifayetsizliği,

4 — Muhasarayı bıraktıracak daha önemli ve hayati hadiselerin zuhur etmesi yüzünden şimdiye kadar alınamamıştı.

III — II. Mehmed'in savaş hazırlıkları :

Bu hazırlıkları, Rumelihisarının inşası, top imali, donanmanın takviyesi, şehir civarının haritasının yapılarak savaş planının çizilmesi şeklinde özetlemek mümkündür.

1 — Rumelihisarının inşası: Anadolu ve Rumeli Beylerbeyine fermanlar yazıldı. "Evel baharda Anadolu hisarının tam karşısına bir de Rumelihisarını inşa etmeğe karar verdiğimizden lâzımı kadar amele, usta, inşaat malzemesi ve nakliye vasıtası ile Anadoluhisarına gelib aheste olasız" emri verildi. ilkbaharda ve istenilen günde, 2000 usta, 4000 amele, 400 kara nakliye vasıtası, 400 mavna ve dağlar gibi inşaat malzemesi hazırlanmıştı. Hisarın mimarı Müslihiddin ağa idi

ve 4 kösedeki 4 büyük kuleyi, 4 vezir yapacaklardı. Bunlardan Zağanos Paşa'nın Bebek tarafında ve yukardaki kuleyi, Saruca Paşanın da kuzeyde ve yukardaki kuleyi inşa ettiklerini biliyoruz. Öyle bir inşaat planı hazırlanmış idiki, herkes kendi işiyle meşgul oluyor. kimse kimseye mâni olmuyordu. Her ustanın yanında çalışan iki ameleden biri harç, öteki taş getiriyordu. Harcı karanlar, taşı uzaklardan getirenler, iskele kuran veya değiştiren marangozlar ayrı idi. Anadoluhisarı tarafından dolu mavnalar geliyor, boş mavnalar dönüyor ve bir karınca gibi çalışıyordu. Bu intizam ile koca kale 4 ayda tamamlanmış, içine 400 yeniçeri konulmuş, Firuz Ağa da kale kumandanı tayin edilmişti. Kendisine, "müsaade almadan hiç bir geminin geçirilmemesi, muhalefet eden geminin topla batırılması" emredilmişti. Kalenin sair burçlarına olduğu gibi Hisarpaça denilen kısmına [3], öyle toplar ve keskin nişancı, topçular yerleştirilmişti ki, bu topçular birbirlerine bazan suyun tam üstünde, bir bildircin gibi uçan, bazan bir kartal gibi semalarda görünen top yuvalakları atıyorlardı. karşı taraftaki topçu bunu görüyor, topunu ateşliyerek, havada gelen top yuvalağını vurup parçalıyordu. Bu keskin nişancıların önünden bir geminin kaçıp kurtulmasına imkân yoktu.

BİZANS imapartoru, inşaata mani olmak istedi ise de, inşaatımız kötüye yorulmamalıdır. Kendi topraklarımız üzerinde bir kale inşa etmekteki maksadınız, Rumeli veya Anadolu'ya geçişlerde düşman çanak kaleyi kapatırsa, buradan kolayca geçmeyi temin etmektir Babam 40.000 askeri Rumeliye geçirmek için, 40.000 altın vermek zorunda bırakılmıştı, hatırlarsınız" diye cevap verildi. Baskınlar da tard edildi.

2 — Kale inşaatı ile paralel olarak Edirne tophanesinde de top imâl ediliyordu. XIII. asrın ortasından beri Türk ve Avrupa ordularında top kullanılmakta idi. Mevcut topların namı uzunluğu ve çap genişliği malumdu. Silaha, aynı silâhla mukabele etmek zaferi temin, fakat üstün silâhla mukabele etmek zaferi garanti eder [4]. Bunu bilen genç padişah, Saruca Paşa, Müslihiddin Ağa, aralarında macar Urben'in de bulunduğu teknikerlerle bizzat müşavere ederek, daha uzun namlulu, daha geniş çaplı topların dökülmesine karar verdi. Bir kaç kere tekrar edilen tecrübe kalıb ve dökümlerden sonra, o zamana kadar mevcut olan toplardan daha büyük toplar imal edildi [5] ve her biri 25 çift camusla çekilerek İstanbul önlerine getirildi. Bu arada tekerlekli ve zırhlı kuleler inşa edildi. Muhasara esnasında da havan topu imal edilerek kullanıldı.

3 — Bu arada, biraz daha geliştirilmiş olan Gelibolu tersanesinde gemi inşa ve teçhiz edilmiş, kısa zamanda üç kürekli ve çeşitli maksatlarda kullanılmak üzere 75 gemi daha inşa edilerek donanma 150 gemiye çıkarılmıştır.

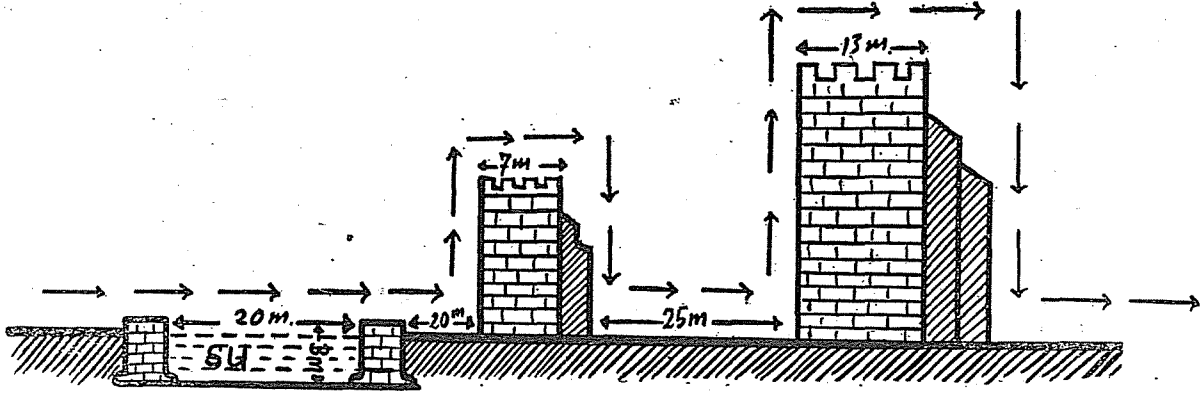
[1] Bu savaştan birinde, Hz. Muaviye'nin (661-681) halifeliği esnasında müslüman Arab orduları 673-680 arasında İstanbul'u muhasara etmişlerdi. Donanma kumandanı Süfyan bin Avf, ordu kumandanı Abdullah Müsrîb idi. Bir vakitler Hz. Peygamberin âlemdarlığını yapmış olan Eba Eyyüb-ül Ensar da bu muhasarada bir kumandan olarak bulunuyordu. Bugün meftun bulunduğu yerde savaşırken şehit olmuştu. Mezarı 775 sene belirsiz bir halde kaldıktan sonra 1453 'de fetihten sonra Akşemseddin hazretlerinin mânevi himmetiyle bulunmuş ve üzerine türbe yapılmıştır.

[2] Hadis-in üzerinde ayrıca durulacağını ümit ettiğimden ben üzerinde durmadım.

[3] Hisarpeçe, uzaktan kolayca görülmeyen toprakla denizin birleştiği seviyede bir yerdi. Bugün enkazı görülmektedir.

[4] Genç padişah Kur'anda "cihad için elinizden geldiği kadar, silâh tedarik ediniz". "Savaş âletleri ve silâh hazır edib müteyakkız olunuz". (Nisa s. A: 69-71 ve Enfal s. A. 61-65) denilen ilâhi emrin sırrına ağâh olanlardandı.

[5] Bahsedilen büyük toplar hakkında tarihlerimizde çeşitli ve mübalağalı bilgiler nakledilir. Bunlardan sarf-ı nazar ederek, ben o zaman tekniğe Türk millet ve devletinin Avrupa'ya çok üstün olduğunu ilâve etmekle iktifa edeceğim. Teknik üstünlük zaferlerin kazanılmasında, imparatorluğun kurulmasında, kendimize güvende önemli bir hisse sahibidir. Topların atışı, dost ve düşman nezdinde bugünkü atom tesiri yapmıştır.

1453'de Kostantin tarafından tamir ve topla tahkim edilen surların kesiti: Bir Türk askeri, üstünden yağan ölüm yağmuru altında, elinde silâhı da olduğu halde, dışarıdan yürüyecek içi su ile dolu 20 m. uzunluğunda, 3 m. derinliğindeki hendegi geçecek, 20 m. yürüdükten sonra merdivenle dış kaleye tırmanacak, üstündeki düşmanla savaştıkça, tekrar aşağı inecek, iki kale arasındaki 25 m. sağ salım geçecek, merdivenle yeniden yukarı tırmanarak, üstteki düşmanı imha edecek, 13 m. kale üstünde yürüdükten sonra sağ kalırsa aşağı inecek ve şehre girmiş olacaktır.

Bütün bu maniaları, sağ salım geçerek şehre girebilmek için bir Türk askerinin ne büyük kahramanlıkla, ne büyük bir imanla savaştığını izah etmeye kâfidir. Bizans kolay değil, çok zor zapt edilmiştir.

4 — Üç büyük inşaat ve imalât merkezini sık sık teftiş eden padişah, bu arada bizzat kendisi bir Bizans haritası çizmiş ve muhasara planını hazırlamıştı.

Hazırlıklarını tamamladıktan sonra Bizansa savaş ilân eden II. Mehmet, 1 Şubat 1453'de Edirne'den hareket etti. Yavaş bir yürüyüşle 64 günde İstanbul önlerine geldi. 1 Nisan 153'de muhasara başladı. Sultan Mehmed savaşa hazırlanırken Bizans imparatoru Kostantin de boş durmadı. O da:

1. Avrupa'dan yardım temin edebilmek için Papa'ya özel bir elçi göndererek Papa ile ittifak yaptı [6].

2. Bizansın 1000 senedenberi ayakta durmasını temin eden kalın ve yüksek Surları tamir ve toparlarla tahkim etti. Halici bir zincirle kapadı. Grejuva ateşi hazırladı.

3. Halkı bir müdafaa savaşı için hazırladı.

IV — Savaş :

Savaşın cereyanı bir makaleye sığmaz. 6 nisan'dan 29 mayıs'a kadar 53 gün devam eden kanlı savaştan sonra şehir silâh kuvvetiyle zapt edildi. 26 mayıs 1453'de padişah bir savaş divanı akdetti. Divana devlet vüzerâ, vükelâsı ile üst rütbeli kumandan-

lar davet edildi. Padişah, savaşın genel durumunu anlattıktan sonra:

— Elli gündür devam eden savaşa rağmen Bizans dize getirmek, yahut şehri zapt etmek mümkün olmadı. Muhasarayı kaldıralım mı, yoksa devamı mı edelim, ne dersiniz?" diye sordu. İlk sözü alan sadrazam Çandarlı Zade Halil Paşa:

— Şevketli sultanım.. Buyurdunuz gibi elli günlük savaştan bir semere elde edemedik. İstihbaratıma göre, denizden Venedikliler, karadan Macarlar şehrin imdadına gelmiş. Üç ateş arasında kalırsak halimiz yaman olur. Muhasarayı kaldırmayı teklif ederim" [7] dedi. Buna şiddetle itiraz eden Zağanos Paşa:

— Bunları söyleyen sadrazam değil, başkası olsaydı, boynu vurulmak suretiyle susturulur ve cezalandırılırdı. Umumi bir taarruzla şehir zaptedilecek bir hale gelmiştir. Yalnız biraz imanlı, sabırlı [8] ve biraz cesur olmak bu işi başarmak için kâfi gelecektir" dedi. Bu sözler padişahın hoşuna gitti. Paşayı ordunun nabzını teftiş memur etti. Ordu muhasaraya devamda âzimli ve imanlı idi. 28-29 mayıs akşamı padişah yeniden bir Savaş Divanı akdetti. Buna üst rütbeli bütün kumandanlar davet edildiler Di-

vanda askerî umumî durumu bir kere daha izah ettikten sonra:

— Bizansı müdafaa eden kalın surlar artık yoktur. Büyük bir kısmı yıkılmış, bir taş yığını haline gelmiştir. Şimdi ben size, kalın surları değil, şehre girebilmek için açılmış üç şահrah (Büyük yol) gösteriyorum. Biliniz ve as-

[6] İttifaka göre Papa Nikola Avrupa'da haçlı Seferi tertib edecek, Bizansı kurtaracak, buna mukabil Papa ortodoks ve katolik âleminin ruhani reisi olacak, ortodokslar katoliklerin idaresi altına girecekti. Fakat bunu istemeyen İstanbul ortodoksları "İstanbul'da kardinal şapkası görmektense, Türk sarığı görmek efdaldır" diyerek Papa idaresini değil, Türk idaresini tercih ettiklerini açıkça söylemekten çekinmiyorlardı.

[7] Bu şekilde konuşmuş olan sadrazamın hiyanetine, Bizans imparatoru tarafından haklıklar içinde gönderilen altınlarla satın alındığına hükmedilir. Sonra idam edilmesi de buna bağlanır. Fakat biz bir Osmanlı sadrazamının, bahusus bu devirde hainlik yapacağını, satın alınabileceğini sanmıyoruz. Bu bir hanlıktan ziyade, bir görüş ve kanaat meselesidir. Sadrazam görüşlerinde yanılmıştır. Fakat bahsettiği "Venediklilerin denizden, Macarların karadan gelmesi" meselesi doğrudur. Askerî sırrın ne demek olduğunu pek iyi bilen padişah, uzun zaman hazırlıklarını saklamaya muvaffak olmuş, dolayısıyla düşmanlarına hazırlanma imkânı vermemiştir. Haberi geç öğrenen Venedik ve Macarlar, hazırlıklarını ikmâl edip yola çıkmışlar, yolda iken Bizansın zapt edildiğini haber alıp geri dönmüşlerdir.

[8] "Allah, savaşta sabredenlerle beraberdir. Ümit kesip zaaf göstermeyiniz!" (Bakara S. A: 251, Ali-imran S. A: 139-141).

kerlerinize de öğretiniz ki, zafer, başlıca üç şeyle kazanılır: Verilen emirlere itaat etmek, gösterilen hedefe vardıkta orada yılmadan sabretmek, cesur ve kahraman olmak... (Orada bulunan Akşemsettin hazretlerini gösterecek) işte hocamız da burada, Allah Kur'an-ı azimüşşanında buyuruyor ki, "Fitne kitalden esedir. Eğer onlar fitneye nihayet vermezlerse onlarla savaşınız"[9], Bizans bizim için fitnedir ve fitnesine nihayet vermemiştir. "Allahın izni olmadıkça bir nefse ölüm yoktur. Müddet-i hayat yazılı ve bellidir" [10]. "Savaşa gitmeseydik ölmezdik demeyiniz. Eğer siz evlerinizde olsaydınız ve ölmek de alınıza yazılmışsa kendi kendinize kalker evinizden çıkar öleceğiniz yere gelirdiniz" [11]. "Eğer Allaha tevekkül ederek savaşsanız, Allah size yardım eder" [12]. "Allah yolunda savaşırken ölenler, ölü değil şehittir. Onları ölü zannetmeyiniz. Onlar şehit ve berhayat olub Allahın yanında, en yüksek mevki dedirler" [13]. "Zafere dua ediniz. Allah size yardım edecektir. Kâfirlerle karşı karşıya geldikte sebat ediniz ve Allahı anınız" [14] Allah buyuruyor ki, "müslümanları daima savaşa teşvik ediniz. Sabredici 20 müslüman 200 kâfire, 100 müslüman 1000 kâfire galebe eder. Savaşta geride kalmak isteyenler, savaşın sevabını, geri kalmanın âzâbını bilmeyenlerdir" [15].

Ben de sizi, yalnız savaşa teşvik etmiyor, aynı zamanda savaşınz diye emrediyorum. Bu benim değil, Allahın emridir. Bu sabahın erken saatlerinde başlayacak olan umumî taarruzda ben de sizinle beraber olacağım. Hazırklarımızı buna göre tamamlayınız" dedi. Son büyük taarruza iştirak edecek olan birlikler sabahın erken saatlerinde, Maltepe'nin gerilerinden surlara yakın, top ve ok menzilli dışında, birbirini arkasında saf düzmüşler hazırklarını tamamlamışlardı. Ortalık daha karanlıktı.. Ortalık derin bir sessizlik içinde idi. Tan yeri ağarırken çeşitli yerlerden "Allah-ü Ekber, Allah-ü Ekber..." diye ezanı Muhammedi okunmaya başlandı. Birlikler silâhlarıyla sabah namazını kıldılar. Namazdan son-

ra "İnna fetahna leke fethan mübina..." diye başlayan fetih suresi okundu. Daha güneş doğmadan taarruz başladı. Enginlerden gelerek sahildeki kayalara çarpıp parçalanan dalgalar gibi öndeki saflar surlara taarruz ettiler. Hemen tamamen şehit oldular. 2., 3. ve 4. cü saflar aynı akibete uğradılar. 5. cü saf da kuşluk vakti, gelip taarruz mevziine girdi. Bu safta bulunan Ulubathı Hasan, bir pars yavrusu gibi sıçrayıp kale burcuna Türk bayrağını dikti. Bundan sonra çeşitli yerlerden şehre girmeye muvaffak olan Türk ordusu, kanlı bir sokak savaşından sonra, 29 mayıs 1453'de Salı günü şehri zaptetti.

Üç gün sonra 1 Haziran 1453 'de Cuma günü Fatih Sultan Mehmet Edirnekapıdan şehre girdi. Fatih, Bayezid - Divanyolundan Ayasofyaya geldi. Yolda gelirken bir Derviş önüne çıktı. Atının dizginlerinden tutarak:

— Oğlum, Bizansı zaptettim diye mağrur olma. Siz Bizansı, bizim dualarımızla zaptettiniz, deyince, Fatih, belinden sarkan kılıcı işaret ederek:

— Doğru söylersiz Derviş baba. Ama bunun da hakkını inkâr etmemek lâzımdır, diyerek: zâferlerin yalnız dua ile kazanılmıyacağını, üstünlüklerin, kuvvet ve kudretin yalnız dua ile olamıyacağını, dua ile beraber teknik vasıtaların da ihmal edilmemesinin icabettiğini anlatmak istemiştir.

- [9] Bakara S. A: 190-193.
 [10] Ali-imran S. A: 144-145.
 [11] Ali-imran S. A: 154
 [12] Ali-imran S. A: 160
 [13] Ali-imran S. A: 170-171
 [14] Enfal S. A: 5, 45, 48
 [15] Enfal S. A: 66, 67 ve Tövbe S. A: 91, 97.

İslâmın, savaş taktik ve görüşünü, Mevlâ müsaade ederse ayrıca yazacağım.

Fetih

Târih diye yok lüzûmu bir
 zorlamannın..
 Üstünden üflenince kalkan
 dumanın
 Ardında görürsün ki, çocuk, kendi
 fetih
 Târîhini söyler adı, "Şarkî
 Roma" nın

ARİF NİHAT ASYA